

De to sakramenter: Dåb og nadver

Evangelisk-luthersk nadverforståelse

DEN KRISTNE KIRKE har i århundreder haft syv sakramenter. Det har den katolske kirke også i dag. De blev fastlagt på Firenzekonciliet i 1439, men den evangelisk-lutherske kirke har kun to, dåben og nadveren. Efter evangelisk-luthersk opfattelse skal et sakramente være indstiftet af Jesus, og dets udførelse skal være forbundet med et løfte om syndernes forladelse og evigt liv. Jesus indstiftede selv dåbens sakramente efter sin opstandelse (Matt.28,19), og ligeledes indstiftede han nadverens sakramente skærtorsdag aften (Matt.26,26-29).

for folk, som ikke var til stede eller i live. Fremfor alt var Luther imod den tanke, som lå bag disse messer, nemlig at Jesus kun skulle have slettet arvesynden med sin korsdød. Til gengæld skulle Jesus så have indstiftet messen med nadverfejringen som et nyt offer. Denne messe skulle så sone folks daglige synder samt de dodes pinsler i den katolske Skærsild. Det fejlagtige ved denne "messeoffertheori" var ifølge Luther, at messerne og deres nadverfejring blev gjort til et nyt sonoffer ved siden af Jesu sonoffer på Golgata. Ifølge den tids teologi havde Jesus jo kun

ikke liv i jer. Den, der spiser mit kød og drikker mit blod, har evigt liv, og jeg skal oprejse ham på den yderste dag. For mit kød er sand mad, og mit blod er sand drik. Den, der spiser mit kød og drikker mit blod, bliver i mig, og jeg i ham. Efter dette var der mange af hans disciple, der forlod ham" (Joh. 6, 54-6.66). For Luther stod det fast, at vi har Jesu Golgataoffer virkeligt og realt nærværende i nadverbrødet og nadverinen. Det betyder, at der er et 100 % identitet mellem det historiske Golgataoffer og det Golgataoffer, som er til stede i nadverens brød og vin.

dende ved Jesu død, dét, at han bar sig selv frem og blev ramt i stedet for os.

På samme måde skal vi forstå Jesu ord om vinen skærtorsdag aften, hvor han siger: "Dette er mit blod, pagtens blod, som udgydes for mange til syndernes forladelse" (Matt. 26,28). "Dette er mit blod ..." betyder, at det blod, der flød fra Jesu legeme på Golgatas kors, er til stede her i den vin, dine øjne ser i alterbægeret, så du kan drikke det og forvisses om syndernes forladelse og det evige liv. Jesus siger videre, at hans blod er "pagtens blod"; det hører til "den nye pagt" (Luk. 22,20). Jesu blod på korset opretter en ny pagt, en ny frelsesordning. Denne nye pagt består netop af Jesu blod, som udgydes på Golgatas kors, så verdens synder tilgives. Og dette offerblod, denne nye pagt, er realt og virkeligt til stede i nadverens vin, ja, offerblodet udgydes "for os" i vinen, det finder sted nu, så realt og nærværende er Golgataofferets blodsudgydelse. Læg igen mærke til, at Jesus taler i nutid.

Vi hører dette i en lidt anden ordlyd, når vi selv fejrer nadver i vore kirker. Her lyder Jesu ord således: "Denne kalk er den nye pagt i mit blod, som udgydes for jer til syndernes forladelse." Meningen er den samme som ovenfor. Ordene "denne kalk" henviser til det, der er i kalken, nemlig Jesu blod. "Denne kalk er den nye pagt ..." betyder, at kalkens indhold, blodet, er den nye frelsesordning. Ordene "... i mit blod, som udgydes for jer til syndernes forladelse" er en nærmere forklaring af den nye pagt: den består af Jesu blod, og det blod udgydes i stedet for vort blod, og det har den egenskab, at det tilgiver verdens synder.

Det handler igen om det stedfortrædende ved Jesu blodsudgydelse på korset. Hans blod blev udgydt på korset i stedet for vort blod. Sådan skulle det egentlig have gået os, men Jesus trådte i vort sted, og med sin blodsudgydelse skaffede han syndsforladelse. Det er dette drama, der er til stede ved nadverfejringen, når ordene lyder: "Denne kalk er den nye pagt i mit blod, som udgydes for jer til syndernes forladelse." Når vi derefter drikker af alterbægeret, drikker vi det blod, som har gjort fyldest for alle vore synder.

Dermed ophørte den gamle pagt. Den blev også indstiftet med blod i sin tid. Det hører vi om i 2. Mos. 24, 8. Den gamle pagt var pagten mellem Gud og Israel, og den varede fra den blev indstiftet ved Sinai bjerg til Jesus indstiftede den nye pagt skærtorsdag aften. Den aften befalede Jesus også sin menighed, at den skulle "gøre dette til min ihukommelse" (1.Kor. 11,24f). Gøre hvad? Fejre nadveren med Jesu ord og bruge brød og vin. Det er på

den måde, Jesu Golgataoffer kommer til stede og er nærværende og gives til os. Det er ved at fejre nadveren og deltage i den, at vi ihukommer Jesu død for os. At fejre nadver er at ihukomme.

Andre holdninger

Det var ikke alle teologer, der var enige med Luther og den katolske kirkes lære om Jesu Golgataoffers virkelige nærvær i det indviede brød og vin. Her kan vi tænke på Berengar af Tours (død 1088), på Luthers kollega Andreas Karlstadt (1486-1541), på Erasmus af Rotterdam (1466-1536), på de schweiziske reformatorer Ulrich Zwingli (1484-1531), Johannes Calvin (1509-1564), Oekolampadius (1482-1531), Oswald Myconius (1488-1552), Heinrich Bullinger (1504-1575) og Strassburgreformatoren Martin Bucher (1491-1551). Senere afviste Luthers nære medarbejder, Philip Melancton (1497-1560), det også. Det samme gjorde gendøberne på reformationstiden. I nyere tid finder vi den samme afvisende holdning hos den schweiziske teolog Karl Bart og hos Pinsebevægelsen og baptisterne, som har rødder i reformationstidens gendøbere. For disse folk er brød og vin kun tegn på den frelse, Jesus har vundet os med sin korsdød. Både Luther og den katolske kirke forkaster disse teologers lære som vranglære, og det gør den evangelisk-lutherske kirke også i dag i dens bekendelsesskrift Confessio Augustana, artikel 10.

Behandlingen af Brød og vin

Luther og den katolske kirke var og er enige om, at Jesu Golgataoffer er virkeligt og rigtigt til stede i det indviede brød og vin og gives menigheden som frelsende mad og drikke. De er også enige om, hvordan man skal behandle nadverelementerne. Det brød og den vin, som skal gives til altermestere, skal være indviet med Jesu indstiftelsesord. Ellers er det ikke Jesu legeme og blod. Hvis det indviede brød og vin slipper op under nadverfejringen, må det næste brød og vin derfor også indvies. Ellers rækker præsten bare brød og vin til menigheden. Jesus tog nemlig brød og vin og udtalte indstiftelsesordene over dem, hvorved hans offerlegeme og offerblod kom til stede i brødet og vinen. Det kom til stede netop i dét brød og dén vin, Jesus stod med i hånden og indstiftede, og ikke i alt muligt andet brød og vin.

Ligeså hører det til klassisk nadverforståelse, at alt det indviede brød og vin skal spises og drikkes. Luther anså det for helligbrødet at hælde indviet vin tilbage i flasken og lægge indviet brød tilbage i nadverdåsen og genindvie og genbruge det. Her stod han på linje med den katolske kirke. Læg mærke til, at Jesus ikke siger, at det indviede brød og vin hører op med at være hans legeme og blod. Jesus har indstiftet nadveren og pålagt sin menighed at spise og drikke det indviede. Derfor skal menigheden gøre det, også hvis der er indviet nadverbrød og -vin tilovers efter gudstjenesten. Det var også Luthers holdning. Menigheden skal ikke gøre det som en sur pligt, men tilbedende, fuld af glæde og taknemlighed over dette hellige mysterium.

I 2017 fejrer vi 500-årsjubileum for reformationen. Her vil det sikkert blive understreget, at vores kirke er luthersk. Hvis vi virkelig er det, må vi også respektere den evangelisk-lutherske nadverforståelse. Endvidere må vi behandle nadverelementerne – brødet og vinen – så det svarer til den klassiske nadverforståelse, der går tilbage til Jesu skærtorsdag aften.

Mads Mønsted
Præst ved Egerfjorde Danske Kirke

Gud kommer til os, når vi læser Bibelens ord, når vi lytter til prædikenen og gennem dåben og nadveren. Sakramenterne er nemlig Guds instrumenter, gennem hvilke han handler nådigt med os. De er det synlige udtryk for Guds usynlige nåde. Sakramenterne er tillige gyldige i kraft af Jesu ord, som udtales, når sakramenterne forvaltes. Det er de også, selvom de forvaltes af en kættersk præst. Således er en ret udført dåb eller nadverfejring altså gyldig i kraft af Jesu ord. Det betyder, at fra Guds side er det hele nu i orden. Men sakramenternes frelsende virkning forudsætter min tro. Det er nemlig ikke nok, at sakramenterne udføres gyldigt på mig, og at det hele er i orden fra Guds side. Jeg må også selv personligt modtage sakramenternes frelsende virkning, og det gør jeg, når jeg tror på dem. Modtager jeg ikke sakramenterne i tro, da afviser jeg deres frelsende virkning. Forskellen på dåbens og nadverens sakramente er, at i dåben gøres jeg til Guds barn én gang for alle, mens nadverens sakramente bekræfter for mig, at jeg stadig er Guds barn, sådan som dåben tilsagde mig. Den kristne kirke har altid betragtet nadveren som kirkens centrale gudstjenestehandling, og som kirkens helligste mysterium. Her kommer Jesus – og dermed Gud – til os i brød og vin, altså forbundet med disse fysiske, materielle elementer.

Misbrug af nadveren på Luthers tid

For Martin Luther (1483-1546) var nadveren helt central. Her stod Luther ganske på linje med kirken helt tilbage til de ældste tider. Men Luther var kritisk over for sin samtids nadverfejring. Det hang sammen med, at teologerne i flere århundreder ikke havde interesseret sig for nadveren, og derfor havde forskellige misbrug sneget sig ind. Misbrugene var især knyttet til de såkaldte privatmesser og sjælemesser. Disse messer og deres nadverfejring blev frembåret som et offer til Gud

gjort fyldest for arvesynden på korset. De daglige synder måtte så klares via de nævnte messer. Dette var tillige en god forretning for kirken, for folk skulle betale for disse messer. Alt dette stemmer ikke med Skriften, sagde Luther. Skriften lærer, at Kristi død på korset er fyldestgørende for alle synder, både for arvesynden og de daglige synder, og at mennesket retfærdiggøres hos Gud gennem tro på den korsfæstede Kristus, ikke ved præstationer eller messeofre.

Dette grove misbrug af messerne som et frelsesmaskineri og en penge-maskine har den katolske kirke gjort op med. Alligevel er der lutheranere, som mener, at den katolske kirke også i dag adskiller messeoffer og Golgataoffer. Siden reformationen pointerer den katolske kirke ganske vist, at Jesu død på korset var et offer til Faderen én gang for alle, og at dette slettede alle synder. Men samtidig understreges det, at Jesus ofrer det selvsamme offer til Faderen i hver højmesse, så at vore daglige synder tilgives derved. Og den, der siger, at dette messeoffer ikke er et sandt sonoffer for levende og for døde i Skærsilden, forbandes af den katolske kirke.

Luthersk nadverforståelse

Luther og den evangelisk-lutherske kirke tror på, at den korsfæstede Jesus er virkeligt og realt til stede i det indviede nadverbrød og i den indviede nadvervin. Det gør den katolske kirke også. Jesu nærvær i disse nadverelementer er tilstedeværelsen af Jesu Golgataoffer, og dette offer giver han os at spise og drikke i brød og vin. Når vi derfor spiser Jesu legeme og drikker hans blod i brød og vin, er det ikke et symbol eller et billede på Jesus, vi indtager, men vi indtager det legeme, som har ofret sig for os på Golgatas kors, og vi drikker det blod, som blev udgydt dér. Herom siger Jesus: "Hvis ikke I spiser Menneskesønnens kød og drikker hans blod, har I

Den Jesus, der har ofret sig på Golgata for 2000 år siden, netop han er til stede med det selv samme offer i nadverbrødet og nadverinen, således at vi får dette offer at spise og drikke. Vi kan derfor ikke forstå nadveren uden at forstå Jesu offer på Golgata for 2000 år siden.

Jesu Golgataoffer langfredag og nadverens indstiftelse skærtorsdag

Jesu død på Golgatas kors langfredag var et stedfortrædende sonoffer. Det betyder, at Jesus trådte i vort sted. Du og jeg skulle have hængt på et kors i al evighed belæst med vore synder. Og på det kors skulle Guds vrede have straffet os for vore synder i al evighed. Men Gud besluttede at frelse os. Han trådte i vort sted. Han blev menneske i Jesus, og så tog han menneskeheds synd og lagde den over på sig selv. Derefter steg han op på korset med denne synd og frembar sig selv som et offer til Gud, således at Guds vrede over al verdens synd kunne slå ned i ham i stedet for i os. Det er dét, Jesus fremhæver skærtorsdag aften med nadverens indstiftelse. Skærtorsdag indstifter han nadverbrødet med ordene: "Dette er mit legeme, som gives for jer" (Luk. 22,19).

Her står vi ved det store mysterium, at Jesu Golgataoffer er til stede i nadverbrødet. Men ikke bare det. Jesu Golgataoffer finder også sted her og nu i nadverfejringen. Læg godt mærke til, at Jesus taler i nutid. Det er det samme, der sker hver eneste gang, vi selv indvier nadverbrødet og fejrer nadveren. Det er ikke et nyt offer, der finder sted, men det er Jesu Golgataoffer, som han gør nærværende og giver os at spise. "Dette er mit legeme ..." betyder altså, at Jesu Golgatalegeme er til stede i det brød, dine øjne ser, og at Jesus gør sit Golgataoffer nutidigt. Det finder sted nu, han beamer det hen til os. Ordene "... som gives for jer" betyder "... som ofres til Faderen i stedet for jeres legemer." Det handler om det stedfortræ-